

Nulägesanalys av jämställd regional tillväxt i Kronoberg län 2016

Underlag till arbetet för jämställd regional tillväxt 2016 i Kronobergs län

Innehållsförteckning

Inledning och bakgrund.....	2
Utveckla platser, orter, städer och regioner genom att komplettera och dra nytta av varandra	3
Fler män än kvinnor – både i riket och Kronobergs län	3
Unga kvinnor flyttar mer än unga män	4
En högre andel yngre män, en högre andel äldre kvinnor	5
Fler ensamstående föräldrar bland kvinnorna	8
Män pendlar i högre utsträckning än kvinnor	8
Män har högre biltillgång och använder kör mer bil	9
Utveckla miljöer där människor känner sig välkomna och delaktiga.....	11
Kvinnor upplever en större otrygghet än män.....	11
Kvinnor hyser en större tillit och röstar i högre utsträckning än män	11
Kvinnor tar större del av kultur än män	12
Utveckla diversifiering och innovationsförmåga	14
En könssegregerad arbetsmarknad	14
Den ekonomiska krisen ur ett genusperspektiv	15
Fler män än kvinnor som är företagare.....	16
Män startar fler företag än kvinnor	19
En relativt hög andel kvinnliga chefer inom näringslivet.....	20
Utveckla livslångt lärande och jämlik hälsa	21
Kvinnor har en högre utbildningsnivå än män och skillnaderna ökar.....	21
Skillnaderna mellan kvinnor och män är tydliga redan i grund- och gymnasieskolan	23
Ungas studieval följer ett tydligt könsmönster	25
Kvinnor har en lägre sysselsättningsgrad än män.....	26
Kvinnor har en sämre hälsa än män	30
Kvinnor har en lägre medianinkomst än män	32

Inledning och bakgrund

Följande rapport syftar till att ge en nulägesbild av den regionala utvecklingen i Kronobergs län utifrån ett genusperspektiv. Framställningen är indelad efter de fyra prioriteringarna i den regionala utvecklingsstrategin *Gröna Kronoberg* som antogs 2015.

Rapporten har tagits fram i samband med att Region Kronobergs handlingsplan för jämställd regional tillväxt ska förnyas. Den tidigare löpte mellan 2012-2014 och den nya ska gälla för tidsperioden 2016-2018. En del i arbetet med den nya planen är att synliggöra skillnader mellan kvinnor och män för att kunna utveckla ändamålsenliga prioriteringar. Följande rapport är en del av det underlag som har varit ett stöd i framtagningen av prioriteringar för programperioden 2016-2018.

Under rapportskrivningen har vi försökt att, vid lämpliga tillfällen, att förutom kön bryta ner statistiken på kommunal nivå, födelseland samt ålder.

Ambitionen med rapporten har inte varit att vara heltäckande utan att lyfta upp centrala aspekter av jämställd regional tillväxt i Kronobergs län. Vår primära ambition har varit att fånga in de stora dragen och Kronobergs läns förutsättningar i förhållande till dessa.

Det är inte alltid självklart varför det finns skillnader mellan kvinnor och män, olika åldersgrupper eller olika geografier. Oftast är det flera samverkande faktorer som förklarar det statistiska utfallet. Vår ambition i rapporten har dock varit att inte endast presentera statistik utan även försöka tolka och analysera den utifrån Kronobergs läns förutsättningar. Detta innebär dock inte att vi identifierat samtliga faktorer och teorier som kan bidra till att förstå utfallen vi studerat.

För frågor om rapportens innehåll kontakta Robin Rikardsson: robin.rikardsson@kronoberg.se.

Utveckla platser, orter, städer och regioner genom att komplettera och dra nytta av varandra

Fler män än kvinnor – både i riket och Kronobergs län

2015 var ett historiskt år för Sverige; för första gången sedan befolkningsstatistikens födelse kom antalet män att överstiga antalet kvinnor. I Kronobergs län har detta förhållande varit rådande sedan lång tid tillbaka. Men under 2000-talet har könsgapet ökat i en historiskt sett hög takt och 2015 utgjordes 49,3 % av länets befolkning av kvinnor. I faktiska tal innebar det att fanns drygt 2600 fler män än kvinnor i länet.

Den huvudsakliga förklaringen till att det idag bor fler män än kvinnor i Sverige är att det är fler män som flyttar hit från andra länder. Den historiskt sett höga invandringen under de senaste åren har därmed bidragit till det rådande mansöverskottet. Ytterligare faktorer till överskottet är att män lever allt längre och att det föds fler pojkar än flickor.

Det finns regionala skillnader sett till hur stor andel av befolkningen som utgörs av kvinnor eller män. Högst är andelen kvinnor i regioner med ett näringsliv som har en mer service- och tjänsteinriktad branschstruktur. I län med hög branschkoncentration till industri- och råvarusektorn är andelen män högre.

Kronobergs län har ett, i kulturgeografiska termer, "traditionellt genuskontrakt". Näringslivet är dominerat av branscher med

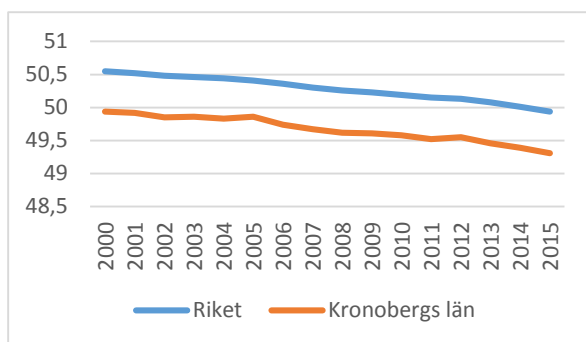
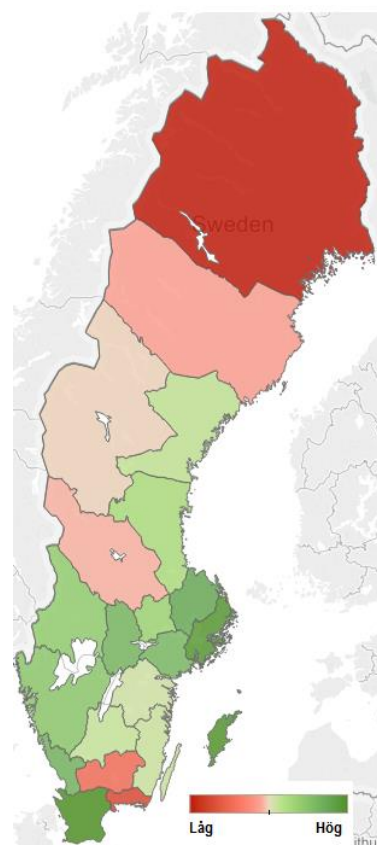

Diagram 1: Andel kvinnor av befolkningen, 2000-2015.
Källa: SCB

Karta 1: Andel kvinnor av befolkningen, 2015. Källa: SCB

en hög andel män anställda, exempelvis industri- och IT-sektorn, kvinnorna föder barn tidigare än kvinnor i riket och högutbildade kvinnor flyttar i högre utsträckning än högutbildade män från länet.

Regioner med ett modernt genuskontrakt, exempelvis Stockholm och Skåne, har ett mer diversifierat näringsliv där branscher som är mer jämställda än industri- och IT-sektorn utgör en större del av arbetsmarknaden. Detta innebär att dessa regioner erbjuder fler karriärmöjligheter för kvinnor, givet könsuppdelningen på arbetsmarknaden, därav en högre andel kvinnor bland befolkningen.

Inom regionen återfinns ett liknande mönster som i riket; andelen kvinnor av befolkningen är som högst i de mer service- och tjänsteintensiva kommunerna, som lägst i de mer industritunga. Ett annat samband är att de kommuner som har haft en hög invandring även har ett mansöverskott, exempelvis Uppvidinge och Lessebo.

Unga kvinnor flyttar mer än unga män

En vanlig föreställning, som även lyftes i föregående avsnitt, är att yngre kvinnor flyttar i högre utsträckning än yngre män. Den klassiska bilden är att yngre män är mer benägna än yngre kvinnor till att stanna kvar på hemorten och arbeta istället för att flytta till en annan ort för att arbeta eller studera. Frågan är om detta stämmer?

I årligt genomsnitt flyttade det (över länsgräns) 3,4 män per 100 invånare och 3,3 kvinnor per 100 invånare mellan 2011-2015. Med andra ord var den relativa flyttfrekvensen för män högre än för kvinnor. Men om vi bryter ner flyttarna i ålderskategorier framkommer att unga kvinnor, mellan 20-24 år flyttar i högre utsträckning än män. Det är i senare åldrar som flyttöverskottet för män uppstår.

Statistiken visar dock att unga kvinnor har en högre flyttbenägenhet än unga män. Åldern 20-24 år är den mest flyttintensiva och

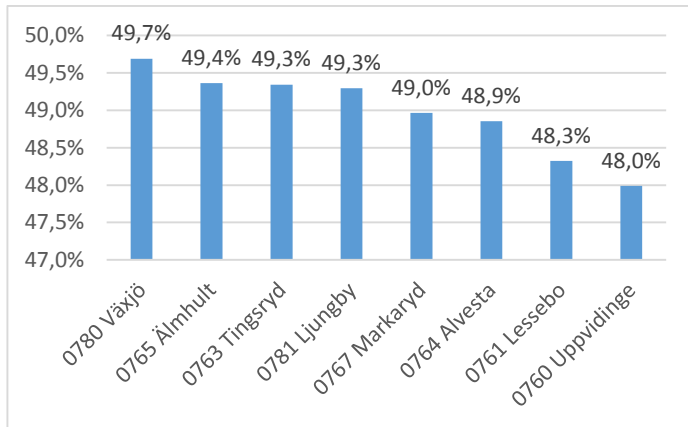

Diagram 2: Andel kvinnor av befolkningen, 2015. Källa: SCB

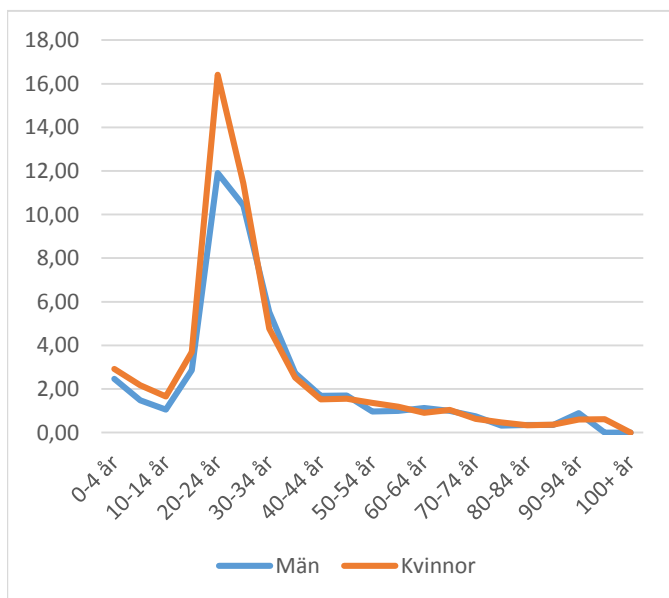

Diagram 3: Inrikes utflyttningar per 100 invånare, 2015, Kronobergs län. Källa: SCB

i denna ålder flyttar kvinnor i högre utsträckning än män. Det finns ingen statistik tillgänglig som visar vad flyttmotiven är. Ett rimligt antagande är dock att ett flertal av flyttarna i denna ålder beror på att personen ska studera vidare. Utifrån detta antagande kan de unga kvinnornas något högre flyttbenägenhet avläsas som att de i högre utsträckning än män studerar vidare. Att det finns en högre flyttbenägenhet hos yngre kvinnor stärks när vi ser till den kommunala nivån. I alla kommuner i Kronobergs län, förutom Lessebo, hade kvinnor i åldersgruppen 20-29 en högre flyttbenägenhet än män.

Att flyttbenägenheten under tidsperioden 2011-2015 var högre för män än för kvinnor, sett till alla åldersgrupper, kan till stora delar förklaras med att nyinvandrade till Kronobergs län har en högre utflyttningsfrekvens än inrikes födda. Under 2014 stod utlandsfödda för 35 % av männens utflyttningar från Kronobergs län och för 26 % av kvinnornas utflyttningar. Att utlandsfödda står för en, proportionellt sett, stor del av utflyttningen från länet – och därmed bidrar till att den generella flyttbenägenheten för män ökat – beror delvis på att Kronobergs län har haft den högsta nettoinvandringen (i förhållande till befolkningen) av samtliga län mellan 2011-2015.

En högre andel yngre män, en högre andel äldre kvinnor

De demografiska strömningarna som vi beskrivit i de tidigare avsnitten får effekter på åldersstrukturerna. Försörjningskvoten är högre för kvinnor än för män, vilket har primärt tre olika anledningar.

För det första lever kvinnor längre än män. 2014 uppgick medellivslängden för kvinnor till 84,6 år, för män till 80,9 år. Gapet mellan kvinnor och män har funnits under lång tid. Under 2000-talet har det dock minskat från 4,6 år (2000) till 3,7 år (2014).

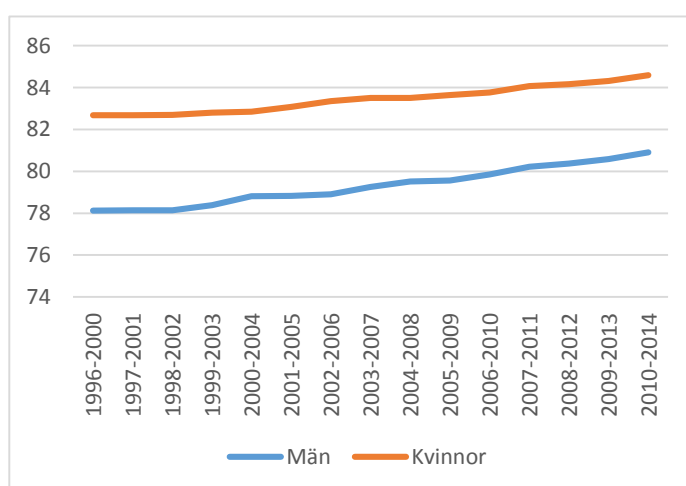

Diagram 4: Förväntad medellivslängd, 1996-2014, Kronobergs län. Källa: SCB

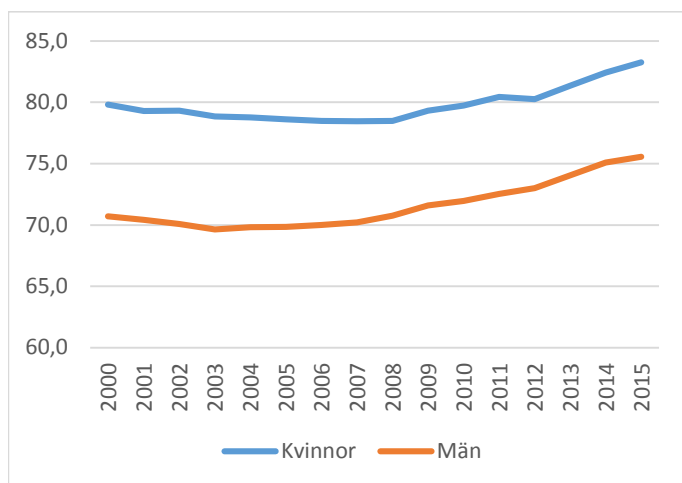

Diagram 5: Försörjningskvot, 2000-2015, Kronobergs län. Källa: SCB

För det andra har den historiskt sett höga invandringen under första hälften av 10-talet bidragit till att antalet män i arbetsför ålder har ökat i högre utsträckning än antalet kvinnor i samma åldersgrupp. Detta med anledning av att det är fler män än kvinnor som invandrat till länet.

För det tredje har yngre kvinnor flyttat från länet i högre utsträckning än yngre män, något som vi beskrev i föregående avsnitt. Utflyttningen har inte kompensats med inflyttning, då det inrikes flyttnettot är negativt både för kvinnor och män. I förhållande till folkmängden har kvinnorna haft ett större negativt flyttnetto än männen i länet.

Sammantaget har de nämnda tre faktorerna bidragit till att män i Kronobergs län har en mer fördelaktig åldersstruktur än kvinnor. Ett sätt att mäta detta är försörjningskvoten som uttrycker hur många i ej arbetsför ålder det går på de som är i arbetsför ålder. Ju högre kvot, desto fler behöver de i arbetsför ålder försörja. 2015 gick det 83,3 kvinnor i ej arbetsför ålder på 100 kvinnor i arbetsför ålder. För männen uppgick kvoten till 75,6, en differens på 7,7 personer. Sedan början av 00-talet har gapet minskat något, delvis beroende på att männens medellivslängd har ökat.

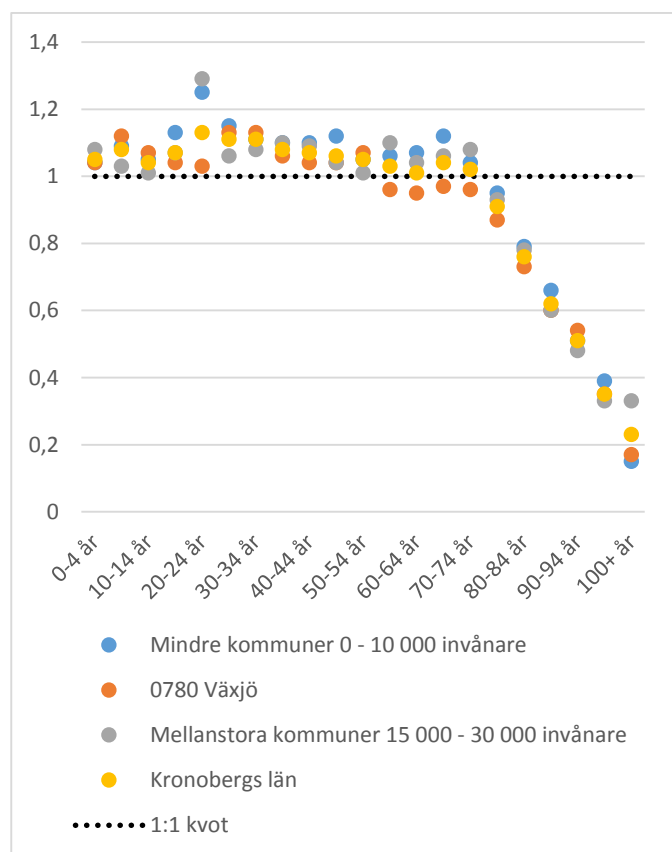

Diagram 6: Demografisk struktur efter åldersgrupper, 2015, Kronobergs län. Källa: SCB

För att illustrera det demografiska förhållandet mellan antalet män och kvinnor inom regionen har vi skapat ett kvotdiagram för de olika geografierna. Ett kvotvärde på 1,2 betyder att det går 120 män på 100 kvinnor inom den aktuella åldersgruppen. Diagrammet visar att antalet män är överrepresenterade inom samtliga åldersgrupper i alla geografier om vi ser till åldersspannet 0-54 år. Först i de äldre åldersgrupperna blir kvinnorna fler än männen.

Om vi exkluderar de som är över 80 år noteras de största avvikelserna för åldersgrupperna 20-24 (1,13), 25-29 (1,11) och 30-34 (1,11). I de mindre- och mellanstora kommunerna är detta särskilt iögonfallande, där kvoten i vissa yngre åldersgrupper uppgår till över 1,2.

Vilken betydelse har då mansöverskottet? I Sverige har Bo Rothstein, professor i statsvetenskap, behandlat frågan i samband med hans medverkan i Framtidskommissionens arbete.

Rothstein menar att unga män som inte hittar ett arbete eller en partner riskerar att hamna i ett långvarigt utanförskap som förhöjer risken för att falla in i kriminalitet och samröre med extremistiska strömningar. Att just unga män utpekas som en riskgrupp har flera olika skäl. Ett av de främsta skälen är att unga män presterar sämre i skolan än unga kvinnor. I takt med de ökade kunskapskraven på arbetsmarknaden försvinner många av de arbeten som traditionellt sett lågutbildade män har verkat inom, exempelvis inom industrin. Svårigheterna att ta sig in på arbetsmarknaden leder i sin tur, enligt Rothstein, till svårigheter att hitta en partner, vilket förstärker känslan av att ha blivit "ratad". Detta skapar en grund för samhällsmissnöje, våld och extremism.

Den förändrade ekonomiska geografin, där en ökad koncentration av jobben sker till storstäderna, är ur ovan perspektiv en utmaning för stora delar av Kronobergs län, med hänvisning till regionens ekonomiska och demografiska struktur. Mansöverskottet i de yngre åldersgrupperna, särskilt i de mindre- och mellanstora kommunerna, kan komma att innebära stora utmaningar om denna grupp samtidigt har svårt att hitta en väg in på arbetsmarknaden.

En annan aspekt som i sammanhanget är viktig att beakta är de könsnormer som påverkar människors yrkes- och studieval. Den ekonomiska utvecklingen har primärt inneburit att traditionellt "manliga" yrken har försvunnit. Då männen i Kronobergs län utgör en större del av arbetskraften än kvinnorna, kan således dessa normer leda till framtida kompetensförsörjningsproblem, inte minst inom vården. I praktiken innebär det att den ekonomiska utvecklingen medför strukturella förändringar

som är sammanvävda med traditionella könsnormer.

Fler ensamstående föräldrar bland kvinnorna

Den största skillnaden mellan kvinnor och män, sett till typ av hushåll, är antalet ensamstående föräldrar. På både nationell och regional nivå är det betydligt vanligare med ensamstående kvinnor som är föräldrar än ensamstående män. Under 2015 var 5,8 % av kvinnorna i länet, som inte definierades som barn (det vill säga bodde hos sina föräldrar oavsett ålder), ensamstående med barn. Av männen var det endast 2,3 % som var ensamstående föräldrar under samma år. SCB:s kartläggningar har visat att ensamstående mammor generellt sett har en lägre välfärd än övriga hushållstyper. Exempelvis bor de mer trångt än övriga befolkningen och upplever att de har ett sämre hälsotillstånd än genomsnittet.

Män pendlar i högre utsträckning än kvinnor

Regionförstoring är någonting centralt inom fältet regional utveckling. Med god rörlighet uppstår större arbetsmarknader som i sin tur leder till bättre matchning, ökad produktivitet och i förlängningen tillväxt.

Det är fler män än kvinnor som arbetspendlar och gapet har funnits sedan lång tid tillbaka. I Kronobergs län arbetspendlade 23,1 % av männen under 2015 och 19,3 % av kvinnorna. Mellan 2004-2014 har andelen arbetspendlande män ökat med 1,5 procentenheter och andelen arbetspendlande kvinnor med 3,1 procentenheter. Att kvinnornas arbetspendling har ökat dubbelt så mycket som männens under den studerade tidsperioden innebär att skillnaderna har minskat från 5,4 procentenheter till 3,8 procentenheter.

Att män pendlar i högre utsträckning än kvinnor har flera olika delförklaringar. En

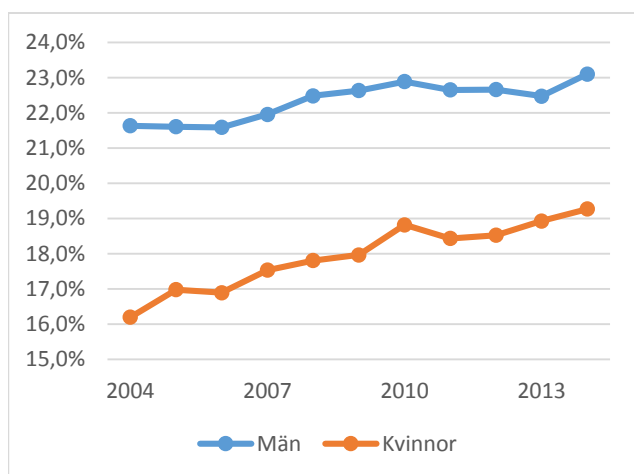

Diagram 7: Andel kvinnor och män som arbetspendlar över kommungräns, 2014, Kronobergs län. Källa: SCB

ofta framförd förklaring är den könssegrerade arbetsmarknaden. Kvinnor arbetar i långt högre utsträckning än män inom offentlig sektor som har en mer spridd geografi än den privata sektorn, som ofta är mer specialiserad och spridd över en större yta. Lönebildningen inom den privata sektorn är dessutom ofta högre än inom den offentliga vilket bidrar till större pendlingsincitament för män. Detta resulterar i att män reser längre och mer, kvinnor kortare och mindre.

En annan förklaring till att kvinnor pendlar i lägre utsträckning än män hänger samman med vilket ansvar man tar i hemmet. Undersökningar visar att kvinnor lägger mer tid på hemarbete än vad män gör. Detta kan inverka på kvinnors benägenhet till att pendla, då pendling i sig ofta innebär att ytterligare tid tas i anspråk.

Män har högre biltillgång och använder kör mer bil

Män har i högre utsträckning än kvinnor tillgång till bil, vilket generellt sett förenklar arbetspendling. Kvinnor åker däremot i högre utsträckning med kollektivtrafiken när de pendlar.

I Kronobergs län stämmer föreställningen om att män har högre tillgång till bil, åtminstone om man definierar tillgång till bil utifrån om man har någon bil registrerad på sitt namn, än vad kvinnor har. Under 2014 hade 70 % av männen som arbetspendlade över kommungräns tillgång till bil. Av kvinnorna hade endast 47 % biltillgång. Delar av skillnaden beror troligen även på att hushållet har låtit registrera bilen i mannens namn, trots att det är kvinnan som har tillgång till bilen under dagen. Detta går dock inte att se utifrån den statistik som finns tillgänglig. Ser man till resevaneundersökningen som genomfördes för Småland och Blekinge under 2012 framkommer att 30 % av kvinnorna hade tillgång till någon form av kollektivtrafikkort, vilket var 8 procentenheter över nivån för männen. Samma undersökning visade att det faktiska bilan-

vändandet för män var högre än för kvinnor. 66 % av männen och 53 % av kvinnorna använde bilen som huvudsakligt färdmedel. Vidare visade undersökningen att kvinnor samåker, cyklar och går mer än män.

Det finns ingen regionalt könsuppdelad statistik tillgänglig när det gäller skillnader i miljöpåverkan. Men givet ovan identifierade resvanor och andra studier är ett rimligt antagande att män, genom sina resvanor, i högre utsträckning än kvinnor bidrar till klimatpåverkande utsläpp.

Källor

Framtidskommissionens slutrapport: *Svenska framtidsutmaningar*. URL: <http://www.regeringen.se/contentassets/c709bf195f8a48278ec51d02cdbc82cf/framtidskommissionens-slutrapport-svenska-framtidsutmaningar>

PwC. 2012. *Föreställningar om landsbygden – mer myter än faktiska fakta*. Öhrlings Pricewaterhouse Coopers AB

SCB, 2013. *Ökade skillnader i barnfamiljers inkomststandard*. URL: <http://www.scb.se/sv/Hitta-statistik/Artiklar/Okade-skillnader-i-barnfamiljers-inkomststandard/>

SCB, 2010. *Fler pendlar till jobbet*. URL: http://www.scb.se/statistik/publikationer/LE0001_2010K03_TI_04_A05TI1003.pdf

SCB, 2008. *Långpendlande män och kvinnor*. URL: http://www.scb.se/grupp/valfard/be0801_2008k01_ti_08_a05st0801.pdf

Utveckla miljöer där människor känner sig välkomna och delaktiga

Kvinnor upplever en större otrygghet än män

Upplevd otrygghet kan föra med sig en faktisk begränsning av rörelsefriheten och därmed få konsekvenser för människors allmänna livskvalitet. Generellt sett känner människor som bor i mindre städer eller på landsbygden en mindre oro över att utsättas för brott än de som bor i storstäder.

Under 2014 genomfördes folkhälsoenkäten "Hälsa på lika villkor" i Kronobergs län. Enkäten innehöll frågor om människors livskvalitet och hälsoläge. En del av enkäten handlade om trygghet och på frågan om man avstått från att gå ut av rädsla för att bli rånad eller utsatt för överfall, svarade 26 % av kvinnorna att de ibland eller ofta gjort detta men endast fem procent av männen. De uppmätta könsskillnaderna i Kronobergs län återfinns även på nationell nivå. I BRÅ:s trygghetsundersökning, genomförd 2015, svarade 25 % av kvinnorna att de kände sig otrygga när de vistades i sitt bostadsområde på kvällstid, endast 7 % av männen delade denna oro.

Kvinnor hyser en större tillit och röstar i högre utsträckning än män

Kvinnor i Sverige erhöll rösträtt 1921. Under flera decennier hade dock kvinnor ett lägre valdeltagande än män. Framåt 70-talet hade skillnaden minskat betydligt och 1988 röstade en större andel kvinnor än män och detta förhållande har varit rådande sedan dess. Skillnaden i valdeltagandet är dock inte stora. I det senaste

riksdagsvalet röstade 86,4 (felmarginal 0,3 procentenheter) av männen och 87,6 % (felmarginal 0,3 procentenheter) av kvinnorna. Skillnaderna är dock större i Kronobergs län. I riksdagsvalet 2014 röstade 84,7 % av männen (felmarginal 2,1 procentenheter) och 90,1 % av kvinnorna (felmarginal 2,2 procentenheter).

När man studerar regional utveckling är frågan om social tillit intressant att belysa. Studier visar att det sociala kapitalet och tilliten mellan människor har inverkan på ekonomisk utveckling och deltagande i samhällsutvecklingen. Tillit förenklar samverkan, skapar god samhällsanda och skapar attraktivitet för en plats som i sin tur lockar inflyttare och företag.

I den tidigare nämnda folkhälsoenkäten för Kronobergs län svarade 80 % av kvinnorna och 78 % av männen att de känner tillit till andra människor. Nivåerna är något över riksgenomsnittet och könsskillnaderna är i detta avseende inte särskilt stora.

[Kvinnor tar större del av kultur än män](#)

Det finns idag väldigt lite statistik på regional nivå när det gäller kvinnors och mäns kulturkonsumtion. Vi har därför valt att presentera delar av den nationella statistiken inom området och resonera kring den utifrån ett regionalt perspektiv.

SOM-institutet mäter årligen svenskarnas kulturkonsumtion och bryter ner statistiken på kvinnor och män. I enkäten återfinns en lång rad av olika frågor som berör intensiteten på respondenternas kulturkonsumtion av olika kulturuttryck under de senaste 12 månaderna. Den generella slutsatsen är att kvinnor i högre utsträckning än män tar del av kultur:

69 % av kvinnorna och 63 % av männen svarade att de hade gått på bio någon gång under de senaste 12 månaderna.

92 % av kvinnorna och 79 % av männen svarade att de hade läst bok under de senaste 12 månaderna.

47 % av kvinnorna och 37 % av männen svarade att de hade gått på teater någon gång under de senaste 12 månaderna.

18 % av kvinnorna och 10 % av männen svarade att de hade gått på balett/dansföreställning under de senaste 12 månaderna.

De presenterade svaren ovanför syftar till att ge en bild över olika kulturområden. Gemensamt för dem alla är att män i lägre utsträckning än kvinnor tar del av dem. Undantaget är rock- och popkonserter, där konsumtionen uppgick till 34 % för båda könen.

Om vi antar att kulturkonsumtionen i Kronobergs län följer ett liknande mönster som i riket skulle det innebära att könsskillnaderna i länet är än större eftersom att utbildningsskillnaderna mellan kvinnor och män är större i Kronobergs län än i riket. För i SOM-institutets rapport framkommer även att ju högre utbildningsnivå en person har, desto högre kulturkonsumtion.

Källor

Arena för tillväxt, 2015. *Tillit och tolerans – en skrift om det sociala kapitalets betydelse för platsens utveckling*.

URL: http://www.arenafortillvaxt.se/files/PDF/Tillit%20och%20Tolerans_webb.pdf

BRÅ, 2016. *Nationella trygghetsundersökningen 2015*.

Region Kronoberg, 2016. *Hälsa på lika villkor*. URL:

http://www5.ltkronoberg.se/upload/Bilder/Halsa_och_vard/Det_goda_livet/HLV%20rapport%202014_final.pdf

SOM-INSTITUTET, 2015. *Kulturvanor i Sverige 1987-*

2014. URL: http://som.gu.se/digitalAssets/1534/1534892_kulturvanor-1987-2014.pdf

SCB, 2013. *Kvinnorna förbi i valdeltagande*. URL:

<http://www.scb.se/sv/Hitta-statistik/Artiklar/Kvinnorna-forbi-i-valdeltagande/>

Utveckla diversifiering och innovationsförmåga

En könssegregerad arbetsmarknad

För att uppnå en hög innovationskraft är det viktigt att människor väljer yrke efter intresse och talang. Om rätt personer är på rätt plats, givet dess förmågor, ökar möjligheterna för en produktiv och växande ekonomi. Studier visar även att det finns ett samband mellan jämställdhet och tillväxt, att arbetsplatser med mångfald har en högre konkurrenskraft.

Det finns en tydlig könsuppdelning på arbetsmarknaden. Kvinnor arbetar i långt lägre utsträckning än män inom den privata sektorn; 2014 var en tredjedel av arbetskraften, mellan 20-64 år, inom den privata sektorn i Kronobergs län kvinnor. Jämfört med 2009 var detta en ökning med 0,7 procentenheter. Könsgapet har med andra ord minskat, men i en långsam takt. I riket var, under 2014, 37 % av de anställda inom den privata sektorn kvinnor.

Det är inte helt enkelt att definiera vad som är en "jämställd bransch". Om vi endast ser till könsfördelningen hos de anställda, ett kvantitativt angreppssätt, är ett vanligt kriterium att använda ett 60/40-förhållande som en godtagbar nivå. Allt utanför ett 60/40-förhållande tolkas här som resultatet av någonting annat än slump och individuella intressen. Diagrammet till vänster ska alltså tolkas på så sätt att om en bransch befinner sig inom det röda området uppnår den 60/40-kriteriet.

Under 2014 var, enligt 60/40 definitionen, fem branscher i Kronobergs län jämställda, i riket var det en mer. Av de 15 branscherna hade riket en högre grad av jämställdhet än Kronobergs län i 11 av dem. Endast inom branscherna transport, kulturella- och personliga tjänster, information- och kommunikation samt finans- och försäkringsverksamhet hade Kronobergs län en högre grad av jämställdhet än riket, här definierat som avståndet från en 50/50 fördelning. Inom den största privata branschen i Kronobergs

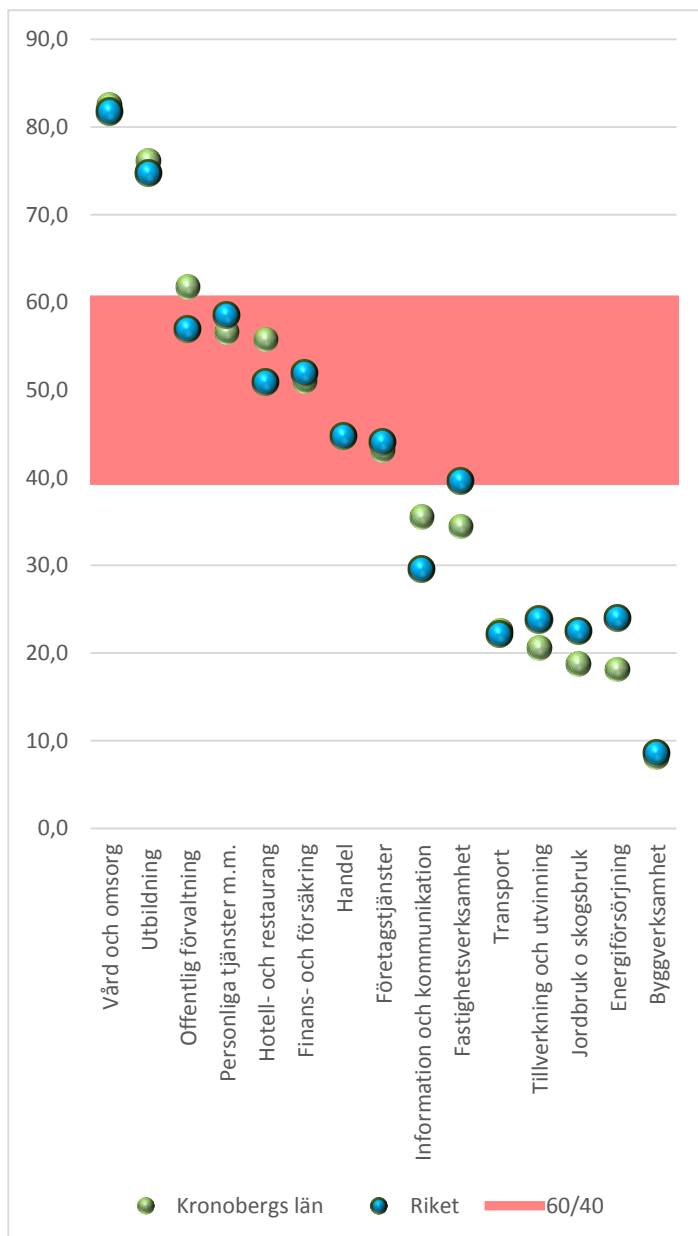

Diagram 8: Könsstrukturer på arbetsmarknaden uppdelat efter bransch (andelen kvinnor inom olika branscher), 2015, Kronobergs län. Källa: SCB

län, det vill säga tillverkningsindustrin, var andelen kvinnor av de anställda tre procentenheter lägre än riksgenomsnittet. Länet hade även en sämre position än riket inom de kvinnodominerade branscherna vård och omsorg och utbildning, dock var gapet till riket i dessa fall mindre än gapet inom industrisektorn.

Den ekonomiska krisen ur ett genusperspektiv

Finanskrisen slog hårdare mot Kronobergs län än mot riket som helhet som en följd av att länet har en mer industribetonad näringslivsstruktur än riket. När köpkraften hos viktiga exportmarknader sjönk skedde en omfattande nedgång inom länets industrisektor, som har en hög internationaliseringsgrad. Sedan krisen har länet haft en relativt svag återhämtning. 2014 var antalet sysselsatta i länet drygt 1 600 färre än 2007; i riket har återhämtningen gått betydligt fortare.

Krisen och den svaga återhämtningen har främst drabbat branscher där ett mansöverskott råder. En tydlig kontrast är den mellan tillverknings- och vårdsektorn. Tillverkningssektorn är den största sektorn i länet och nästan 80 % av de sysselsatta inom den är män. Vård- och omsorgssektorn är den näst största sektorn i länet och nästan 80 % av de sysselsatta inom den är kvinnor. Under tidsperioden 2007-2014 minskade antalet anställda inom tillverkningssektorn med nästan 5 000 personer. Under samma tid har antalet anställda inom vård- och omsorgssektorn ökat med nästan 800 personer.

Branscutvecklingen mellan 2007-2014 har inneburit att antalet yrken som främst sysselsatt män har minskat, samtidigt som kvinnodominerade yrken haft en bättre utveckling. Ur ett kompetensförsörjningsperspektiv kan den tydliga könsindelningen på arbetsmarknaden innebära problem för regionen. Exempelvis förväntas vård- och omsorgssektor i länet att ha ett fortsatt högt rekryteringsbehov i takt med att en allt

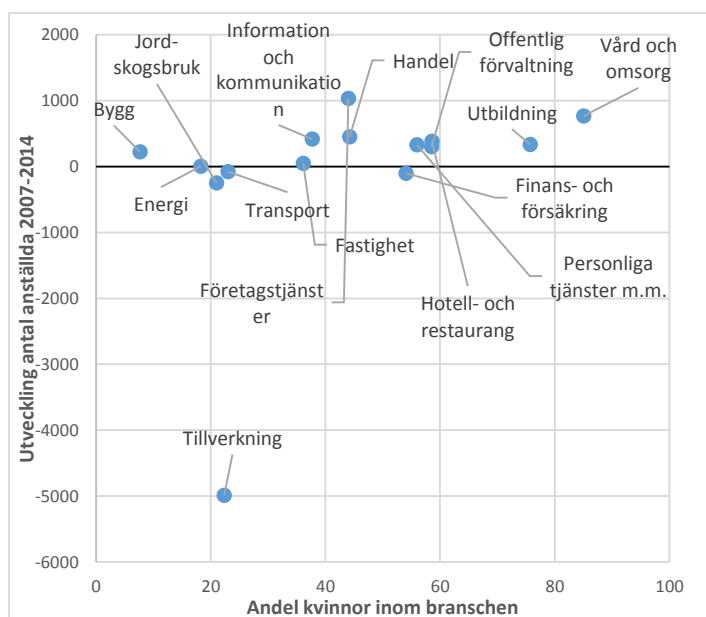

Diagram 9: Utvecklingen av antalet anställda efter bransch och grad av jämställdhet inom branschen, 2014, Kronobergs län. Källa: SCB

större del av befolkningen blir äldre och förväntade pensionsavgångar. I teorin skulle män som arbetat inom industrin kunna ställa om till vård- och omsorgssektorn, risken är dock att det finns normer som hindrar en sådan omställning. Konsekvenserna kan således bli att vård- och omsorgssektorn får svårt att klara kompetensförsörjningen och män svårt att etablera sig på arbetsmarknaden om antalet yrken inom industrisektorn fortsätter att minska.

Även om antalet anställda inom industrisektorn minskar finns ett stort kompetensbehov inom sektorn för att kunna stärka konkurrenskraften på den globala marknaden. OECD menar i sin studie *Territorial Review – SMÅLAND-BLEKINGE* att regionen behöver klättra i värdekedjan för att minska konjunkturkänsligheten. En sådan klättring kräver tillgång till högspecialiserad teknologisk kompetens och nya idéer inom sektorn. Att kvinnor i långt lägre utsträckning än män söker sig till sektorn är ur detta perspektiv en framtida utmaning för länets teknikberoende näringsliv.

Fler män än kvinnor som är företagare

Ett sätt att mäta företagsamheten är att se till hur många individer av de som har en sysselsättning som är företagare. Under 2014 uppgick andelen företagare av de sysselsatta i länet till 8,3 %. Av de sysselsatta männen var 11,4 % företagare och av kvinnorna 5 % - en differens på 6,4 procentenheter. I riket uppgick differensen till 6 procentenheter. Över tid har könsgapet legat runt 6-7 procentenheter. Sedan 2009 har gapet minskat med 1,1 procentenheter, som en följd av att andelen män som är företagare har minskat med 1,3 procentenheter samtidigt som andelen kvinnor endast minskat marginellt.

På kommunal nivå är den största differensen mellan andelen kvinnor och män som är företagare av den sysselsatta befolkningen 8,6 procentenheter och den lägsta 5 procentenheter. Den största differensen finns i Tingsryd och den lägsta i Växjö. Näst lägst differens, 5,6 procentenheter, återfinns i Älmhult. Den mellankommunala skillnaderna är i denna mening en

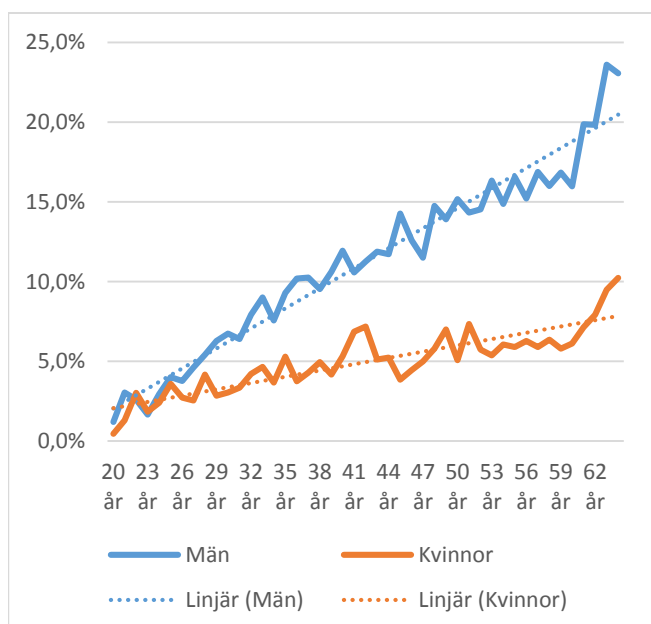

Diagram 10: Andelen företagare av de sysselsatta fördelat efter ålder, 2014, Kronobergs län. Källa: SCB

avspegling av näringslivsstrukturen i kommunerna, då tjänstesektorn är mer omfattande i Älmhult och Växjö jämfört med övriga kommuner i länet.

Könsskillnaderna mellan män och kvinnor, sett till företagande, är som lägst i yngre åldrar för att sedan successivt öka över tid. Andelen män som blir företagare ökar stadigt ju längre upp i åldrarna de kommer. Även hos kvinnorna går det att se att andelen företagare ökar med åldern; dock inte alls i samma omfattning, utan andelen stabiliseras runt 5 % när kvinnorna hamnar i 35-40 årsåldern.

Många företag startas av personer med tidigare yrkeserfarenhet från branschen vilket kan förklara varför andelen företagare ökar med åldern. En annan viktig komponent för att våga starta företag är viss tillgång till ett grundkapital som kan trygga den ekonomiska situationen under början av företagandet. Då kapital tar tid att bygga är även detta en faktor som kan förklara att andelen företagare ökar ju längre upp i åldrarna vi kommer. En tänkbar anledning till att andelen företagare av kvinnor slutar att öka i tidigare åldrar än för männen kan vara att kvinnorna tar ett större ansvar för hemarbetet och barnen när de inträder i barnafödande ålder, att de inte lyckas bygga upp tillräckligt med grundkapital för att våga starta företag osv.

Att andelen kvinnor som är företagare generellt sett är lägre än andelen män har flera samverkande orsaker som vi berör i nästa avsnitt. En viktig strukturell förklaring är dock branschstrukturen i länet. Givet att män i högre utsträckning än kvinnor arbetar inom den privata sektorn, och att tidigare erfarenhet är en viktig komponent för en person att starta företag, uppstår det i grunden olika förutsättningar då företagsamheten är lägre inom välfärdssektorn, som är en kvinnodominerad sektor där möjligheterna till att starta företag varit begränsade.

Jämfört med övriga län i Sverige är andelen företagare i Kronobergs födda utanför Europa låg, både vad gäller män och kvinnor. Under 2014 var 4,8 % av de sysselsatta utomeuropeiskt födda kvinnorna företagare – den tredje lägsta nivån av samtliga län i Sverige, vilket var samma nivå som de utomeuropeiskt födda männen i länet placerade sig på. Om vi endast ser till inrikes födda i Kronobergs län placerar sig både män och kvinnor ovanför medianen i relation till övriga län.

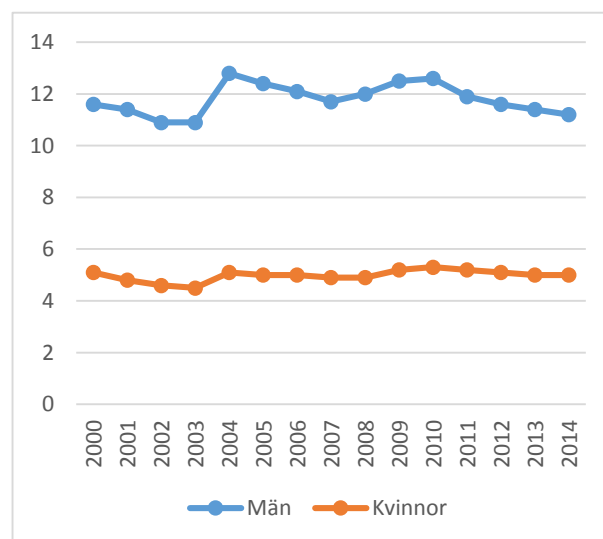

Diagram 11: Andel av de sysselsatta som är utlandsfödda och som är företagare, 2000-2014, Kronobergs län. Källa: SCB

Att andelen företagare av de utomeuropeiskt födda, med en sysselsättning, är relativt låg i Kronobergs län kan ha flera olika orsaker. En delorsak kan vara att länet under den senaste femårsperioden har haft den högsta nettoinvandringen, i relation till befolkningen, under de senaste fem åren. En relativt stor del av invandringen har skett till några av länets mindre kommuner, där underlaget för olika företag inom service- och tjänster är begränsat. Utöver de rent länsspecifika orsakerna finns mer allmängiltiga orsaker, exempelvis att många av de nyanlända inte hunnit etablera sig på arbetsmarknaden, har haft svårt att hitta rätt stöd, språksvårigheter och så vidare. På sikt är detta en utmaning då utlandsfödda står för tillväxten av arbetskraften i länet.

Ser vi till storlek på företag så driver män större företag än kvinnor och kvinnor är överrepresenterade inom mikroföretag utan några anställda och av företagarna med 1-4 anställda var 28 % kvinnor. Inom resten av de större storlekkategorierna var minst 80 % av företagarna män. Av de kvinnor som är företagare är 78,8 % det inom ett företag med 1-4 anställda, 6,5 % inom ett företag med 5-9 anställda samt 3 % inom ett företag med 10-19 anställda. Av männen är 78,4 % företagare inom ett företag med 1-4 anställda, 11,5 % inom ett företag med 5-9 anställda samt 5,7 % inom ett företag med 10-19 anställda.

De fem vanligaste branscherna en kvinna i Kronobergs län driver företag inom är annan serviceverksamhet (25 %), handel (16 %), verksamhet inom juridik, ekonomi och vetenskap och teknik (13 %), jord- och skogsbruk (13 %) samt vård- och omsorg (5 %). De fem vanligast branschen en man i Kronobergs län driver företag inom är jord- och skogsbruk (21 %), byggverksamhet (19 %), handel (14 %), tillverkning (11 %) samt verksamhet inom juridik, ekonomi och vetenskap. Med andra ord är det även sett till företagande relativt stora skillnader mellan vilka branscher kvinnor och män verkar inom.

Män startar fler företag än kvinnor

Det har sedan länge varit känt att män startar fler företag än kvinnor. Under 2000-talet har andelen företag som startas av en kvinna ökat något, både i riket och Kronobergs län. Under treårsperioden 2012-2014 startades ungefär var tredje företag i Kronobergs län av en kvinna. Nivån i riket har legat något över länet under de senaste två mättillfällena.

I den nationella strategin för ett företagsfrämjande på likvärdiga villkor och andra studier inom området framhålls en rad olika faktorer, utöver de som diskuterades i förra avsnittet, till varför kvinnor startar färre företag än män. I grunden handlar det om att förutsättningarna mellan könen för att göra detta inte alltid är likvärdiga och att normer har stor påverkan.

En sak som påverkar är vår bild av vad som är "manligt" och "kvinnt". Den vanligaste bilden idag är fortfarande att det är män som är företagare. Denna uppfattning gör att andra som är företagare uppfattas som "avvikare". Detta kommer till uttryck genom att kvinnor som är företagare b.l.a. framställs som "hjältar" i bild och text, vilket indikerar att det krävs en alldeles särskild uppoffring att bli företagare som kvinna, något utöver det förväntade. Dylika föreställningar kan förstås vara hämmande för personer som vill bli företagare. Det finns en risk att det saknas förebilder att identifiera sig med.

En följd av de normer som omger företag och företagande är att det får konsekvenser för hur rådgivningssystemen är uppbyggda. Om en kvinna söker stöd är det inte säkert att hon erhåller samma stöd som en man då kapaciteten i systemet inte är lika stark inom branscher där fler kvinnor än män verkar. Detta beror på att systemen över tid byggt kapacitet kring traditionellt manliga branscher, exempelvis tillverkningssektorn. En konsekvens av detta blir att den erbjudna rådgivningen inom olika branscher och tillhandhållande av nätverk och medel skiftar vilket leder till olika förutsättningar för kvinnor och män. I en studie av Tillväxtanalys som undersökte hur rådgivningssystemen mötte kvinnor och män kom de fram till slutsatsen att det är svårt att identifiera större skillnader när det gäller svarstider eller liknande. Däremot fick män mer konkreta råd och oftare frågan om ett uppföljande möte.

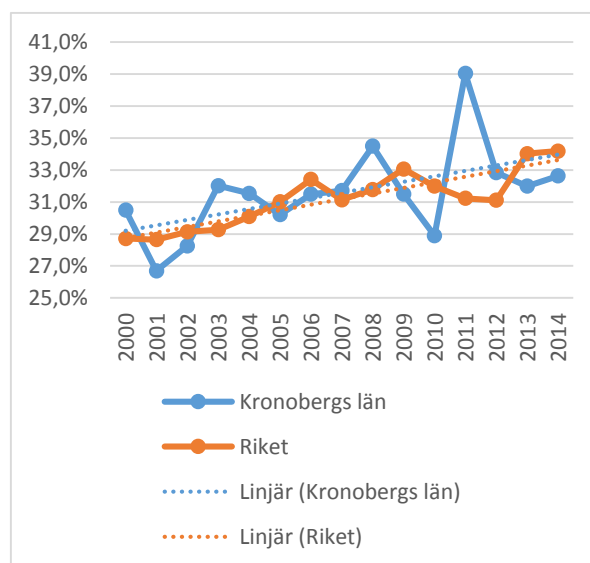

Diagram 12: Andel företag som startas av en kvinna, 2000-2014. Källa: Tillväxtanalys

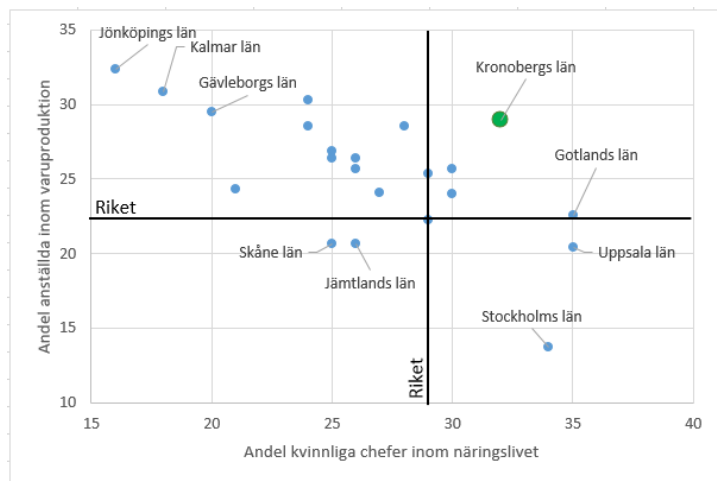

Diagram 13: Andel av cheferna inom näringslivet som är kvinnor och graden av koncentrerings till varuproduktion på den regionala arbetsmarknaden, 2014. Källa: SCB

En relativt hög andel kvinnliga chefer inom näringslivet

Att endast se till könsrepresentation på en övergripande branschnivå säger ingenting om det finns skillnader inom branschen sett till anställda och chefer. Även om en bransch är jämställd sett till hur många som totalt arbetar inom den kan det finnas stora skillnader inom den sett till vilka roller kvinnor och män har.

Vi har tidigare sett hur näringslivsstrukturen tenderar att påverka graden könsuppdelning på arbetsmarknaden. Därför är det något förvånande att Kronobergs län har en relativt hög andel kvinnliga chefer inom näringslivet, särskilt i relation till län med en liknande näringslivsstruktur. I den meningen avviker Kronobergs län i positiv bemärkelse från exempelvis Jönköpings- och Kalmar län. Under 2013 uppgick andelen kvinnliga chefer inom näringslivet till 32 % i Kronobergs län, vilket var tre procentenheter över riksgenomsnittet och en dubbelt så hög andel jämfört med Jönköpings län.

Källor

Eklund, Stina. *Drivkrafter att starta företag: ett genusperspektiv*. URL: <http://nationalekonomi.se/filer/pdf/37-3-seav.pdf>

OECD. 2012. *Territorial Reviews – Småland-Blekinge*. URL: <http://www.smalandblekinge.se/files/oecd/oecd-territorial-reviews-SmalandBlekinge-SV.pdf>

SCB, 2008. *Vad utmärker en framgångsrik entreprenör?* URL: http://www.scb.se/statistik/publikationer/NV0109_2007A01_BR_NV72BR0801.pdf

Tillväxtanalys, 2015. *Med varm eller kall hand? – Bemötandet av män och kvinnor i det företagsfrämjande systemet*.

Tillväxtverket, 2011. *Att välja jämställdhet*. URL: <http://publikationer.tillvaxtverket.se/Pro-ductView.aspx?ID=1676>

Tillväxtverket, 2013. *Attityder till företagande bland kvinnor och män*.

Tillväxtverket, 2011. *Sminkad superhjältinna eller leende lagomföretagare?*

Tillväxtverket, 2015. *Öppna upp! Nationell strategi för ett företagsfrämjande på likvärdiga villkor 2015-2020*.

Utveckla livslångt lärande och jämlik hälsa

Kvinnor har en högre utbildningsnivå än män och skillnaderna ökar

Könsgapet inom skolan har funnits under lång tid och fortsätter att växa. Kvinnor har bättre betyg, högre genomströmning och en högre utbildningsnivå än män. Under tidsperioden 2000-2014 har könsgapet mellan kvinnor och män i Kronobergs län, sett till andelen med eftergymnasial utbildning, mer än fördubblats – 2014 uppgick det till 11,5 procentenheter. Gapet är inget unikt för Kronobergs län, samma år uppgick det till 10,1 procentenheter i riket.

Att könsgapet ökar, sett till högre studier, har flera olika förklaringar. En central faktor är att kvinnor i långt högre utsträckning arbetar inom offentlig sektor, exempelvis inom vård- och omsorg eller utbildning, vilket i regel kräver en eftergymnasial utbildning. Om vi ser till de vanligaste yrkena för kvinnor och män framkommer att kvinnor i långt högre utsträckning än män arbetar med yrken som kräver någon form av eftergymnasial utbildning, exempelvis förskollärare, grundskolelärare eller sjuksköterska. För män är det vanligaste yrket, som i regel kräver eftergymnasial utbildning, systemerare och programmerare. Men denna grupp är inte lika stor som de tidigare nämnda yrkesgrupperna.

På kommunal nivå framträder könsgapet, sett till högre utbildning, än tydligare. I tre av de mindre kommunerna i länet har mindre än var femte man mellan 30-34 år en eftergymnasial utbildning – mindre än hälften av andelen i riket (42 %). Sveriges mål är att 2020 ska minst 40 % av befolkningen mellan 30-34 år inneha en eftergymnasial utbildning. Om vi ser till kvinnorna i länet är detta mål uppnått, däremot inte för männen. I samtliga kommuner i länet är det sannolikt att kvinnorna kommer att nå målet, däremot tyder nuläget på att

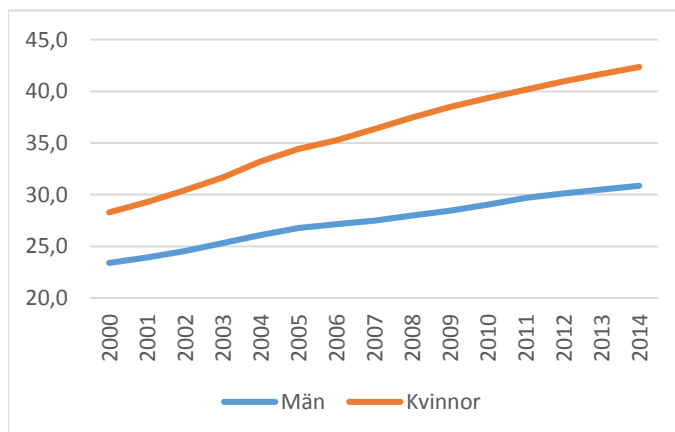

Diagram 14: Andel av befolkningen med en eftergymnasial utbildning (25-64 år), 2000-2014, Kronobergs län.
Källa: SCB

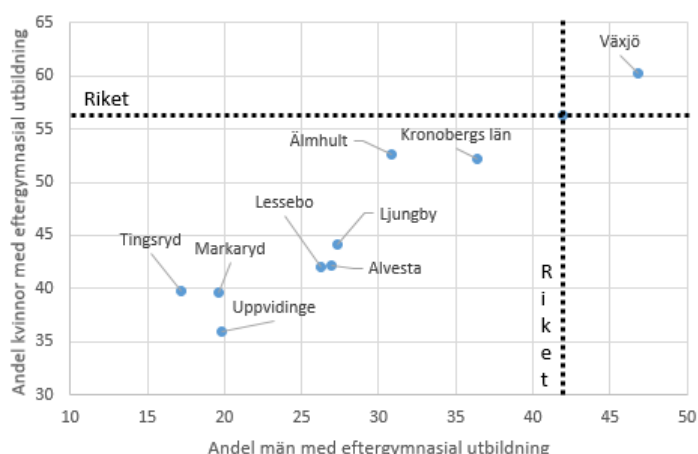

Diagram 15: Andel av befolkningen med en eftergymnasial utbildning (30-34 år), 2014. Källa: SCB

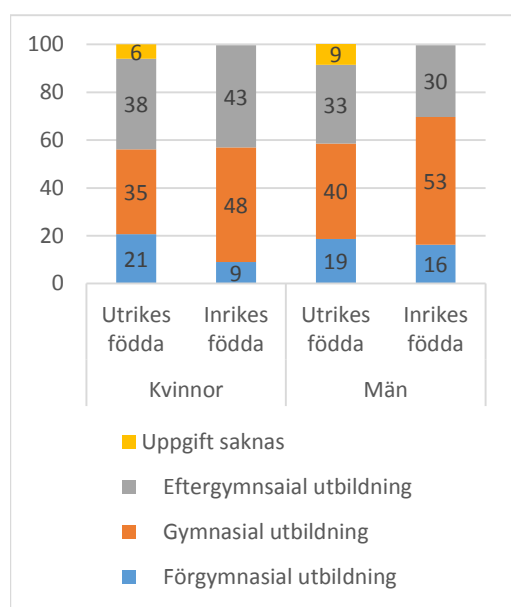

Diagram 16: Utbildningsnivå efter födelse-land (25-64 år), 2014, Kronobergs län.
Källa: SCB

endast Växjö kommun kommer att nå målet när det gäller männen. Könsgapet sett till eftergymnasial utbildning hos personer mellan 30-34 år är som störst i kommunerna Tingsryd, Älmhult och Markaryd, där det uppgår till över 20 procentenheter. Lägst är det i Växjö, där det ligger på 13 procentenheter, vilket är i nivå med riksgenomsnittet.

En relativt komplex bild framträder när man studerar vilken utbildningsnivå utlandsfödda i länet har. En större andel av de utlandsfödda männen har en eftergymnasial utbildning jämfört med inrikes födda män. Samtidigt har en större andel av de utlandsfödda männen en förgymnasial utbildning och en lägre andel en gymnasial utbildning.

Av de utlandsfödda kvinnorna har 38 procent en eftergymnasial utbildning, vilket är något under nivån för inrikes födda kvinnor. Den stora skillnaden mellan inrikes- och utrikes födda kvinnor sett till utbildningsnivå är andelen med en förgymnasial utbildning; 21 procent av de utlandsfödda kvinnorna har en förgymnasial utbildning, 9 procent av de inrikes födda kvinnorna.

Vad får könsgapet sett till högre utbildning för konsekvenser? Frågan är svår att besvara. En trolig anledning till att männen i Kronobergs län har en relativt låg utbildningsnivå är att den regionala arbetsmarknaden har en relativt hög andel arbeten, som främst attraherar män, som inte kräver eftergymnasial utbildning, inte minst inom industrisektorn. Det är därför troligt att männens utbildningsnivå är som lägst i de kommuner där industrin har som störst betydelse. I den meningen behöver inte lägre utbildning innebära ett arbetsmarknadsproblem. Dock vet vi att många av dessa yrken utsätts för allt högre konkurrens samtidigt som kompetenskraven ökar inom den varuproducerande sektorn. I förlängningen kan detta innebära ett problem, om det finns strukturer som bidrar till att män inte väljer att studera vidare. Ett vanligt antagande är att en högre utbildning leder till en högre omställningsförmåga, vilket kan komma att bli allt viktigare i framtiden.

En högre utbildningsnivå handlar inte endast om arbetsmarknadschanser, utan även om socialt och kulturellt kapital. Det finns flera positiva samband mellan högre studier och, kulturkonsumtion och delaktighet i samhällslivet. Utifrån detta perspektiv skulle könsgapet sett till högre utbildning, allt annat lika, på sikt kunna leda till att kvinnor i högre utsträckning än män är delaktiga i samhället. Det skulle även finnas risk för att ett gap mellan kvinnors och mäns kulturella- och sociala kapital skulle växa fram.

Skillnaderna mellan kvinnor och män är tydliga redan i grund- och gymnasieskolan

Redan i grundskolan framkommer att flickor presterar bättre än pojkar när det gäller studieresultat. Kronobergs län ligger, sett till andelen som slutat grundskolan och med behörighet till gymnasiet, på samma nivå som riket. Under 2015 hade 86 % av pojkarna behörighet till gymnasiet och 89 % av flickorna. Av kommunerna i länet låg Ljungby och Uppvidinge över riksgenomsnittet, både för pojkar och flickor. I sex av åtta kommuner hade flickorna högre behörighetsgrad än pojkarna.

Könsgapet blir än tydligare om man istället ser till faktiska meritpoäng för niondeklassare. Under 2015 hade flickorna i Kronobergs län som slutade nionde klass ett meritvärde som översteg pojkarnas med 15 %, i riket uppgick skillnaden till 12 %. Den största könsskillnaden, gällande niondeklassares meritvärde, fanns i kommunerna Alvesta, Lessebo och Ljungby, där flickornas meritvärde var 19-25 % högre än pojkarnas. Även i detta fall utgör kommunerna Markaryd och Uppvidinge undantag, där pojkarna hade ett högre meritvärde än flickorna. Mellan 2010-2015 har könsgapet i Kronobergs län, sett till meritpoäng, ökat med 7 %.

Olika undersökningar som har försökt bringa klarhet i varför pojkar presterar sämre än flickor i skolan. Flera av dem pekar på att det finns olika förväntningar på pojkar och flickor, delvis sprungna ur de strukturella könsförhållanden som finns på arbetsmarknaden och som överförs mellan generationerna. Normen är att flickor ska vara duktiga i skolan men att pojkarna inte förväntas vara det i samma utsträckning. Andra faktorer som påverkar, menar studierna, är att pojkar tenderar att överskatta sin förmåga, medan det motsatta förhållandet råder för kvinnor. Detta resulterar i att pojkar inte studerar lika mycket som tjejer, samtidigt som tjejerna upplever prestationsångest och en hög press på att lyckas väl i skolan. Undersökningar har även visat att det finns en prestige för särskilt pojkar att "lyckas utan ansträngning", vilket uppfattas som maskulint. Samtidigt som att studera mycket och att vara ambitiös i skolan anses mer feminint. Detta kan i sin tur leda till att pojkar tar avstånd från exempelvis läsläsning. Studier poängterar dock att det är viktigt att inte homogenisera pojkar och flickor, utan fortfarande har socioekonomisk bakgrund stor inverkan på elevers studieresultat, oavsett kön.

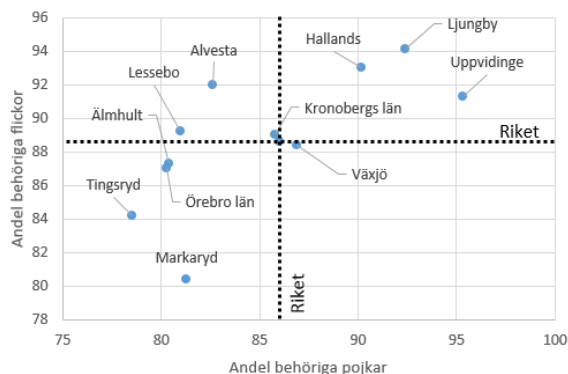

Diagram 17: Andel av de avgående niondeklassarna med behörighet till gymnasieskolan, 2015. Källa: Skolverket

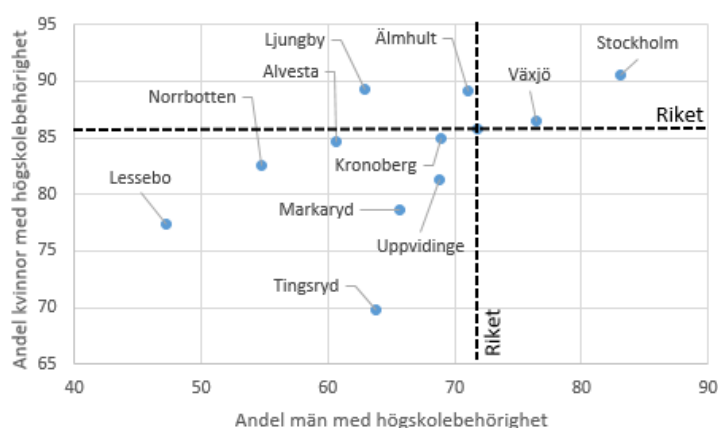

Diagram 18: Andel av de som avslutade gymnasiet och hade högskolebehörighet, 2015. Källa: Skolverket

2014 hade 84 % av männen som slutade gymnasiet i länet behörighet till högskolan och 90 % av kvinnorna. 2015 uppgick nivån för männen till strax under 70 % och till drygt 85 % för kvinnorna. Gymnasiereformen från 2011, som innebar att det inte längre är obligatoriskt att läsa in högskolebehörighet för de som studerar ett yrkesprogram, har således främst påverkat männen. Särskilt tydligt är detta i mindre kommuner. I alla länets kommuner förutom Växjö låg behörigheten för män under riksgenomsnittet. Däremot låg tre kommuner över riksgenomsnittet när det gällde kvinnors behörighet.

En annan aspekt att beakta när det handlar om studier på gymnasial nivå är hur hög genomströmningen är. Under 2015 slutförde 69 % av männen i Kronobergs län sin gymnasieutbildning som de påbörjat tre år tidigare, motsvarande nivå för kvinnorna var 76 %. Jämfört med 2010 har genomströmningen för kvinnor i länet minskat med två procentenheter och för män med en procentenhet. I relation till riket är genomströmningen för kvinnorna i länet något över snittet, men något under för männen.

Utan en avklarad gymnasial utbildning är det svårt att komma in på arbetsmarknaden. En god genomströmning på den gymnasiala nivån är därför en viktig indikator för hur väl rustad arbetskraften är för den regionala arbetsmarknaden. Med anledning av att pojkar presterar sämre i grundskolan och i lägre utsträckning än kvinnor avklarar gymnasiestudierna under tre år är det därför inte förvånande att andelen i Kronobergs län mellan 20-29 år med förgymnasial utbildning är högre för män än för kvinnor. Under 2014 hade 12,5 % av männen i länet mellan 20-29 endast en förgymnasial utbildning, motsvarande nivå för kvinnorna var 8,7 %.

Ungas studieval följer ett tydligt könsmönster

Redan i anslutning till gymnasievalet framträder stora skillnader mellan vad flickor och pojkar väljer att studera. Om vi för ett ögonblick tänker bort könsnormernas inverkan på studievalen vore ett förväntat utfall att fördelningen inom alla utbildningar skulle ligga kring ett 60/40-förhållande.

För att undersöka hur könsfördelningen inom olika utbildningar ser ut har vi valt att studera vilka eftergymnasiala utbildningsinriktningar personer mellan 25-29, boendes i Kronobergs län, studerat. Utfallet visar att det fortsatt finns stora skillnader mellan vad kvinnor och män väljer att studera för något. Givet att urvalsgruppen endast inkluderar yngre personer går det därför dra slutsatsen att inga större förändringar har skett under de senaste åren.

Under 2014 fanns det 4630 personer i Kronobergs i åldrarna 25-29 med en eftergymnasial utbildning. Av dem hade 41 % studerat en utbildningsinriktning som hade en jämställd representation, här definierat enligt 60/40-principen. Utbildningsinriktningarna fysik, samhällsbyggnad, lantbruk m.m., konst och media, transport, företagsekonomi, personliga tjänster, samhällsvetenskap samt humaniora nådde representationskriteriet. De stora skillnaderna finns framförallt, om man ser till hur många som studerar inriktningarna, inom socialt arbete, hälso- och sjukvård, pedagogik, teknik och data.

I en studie som Region Kronoberg genomfört, som handlade om vad som påverkar ungdomars gymnasieval, framkommer att föräldrar har en stor inverkan. Det går förstås inte peka ut en enskild faktor till varför någon väljer att studera en viss inriktning, åtminstone inte på en generell nivå. Men utifrån studiens resultat är ett antagande att

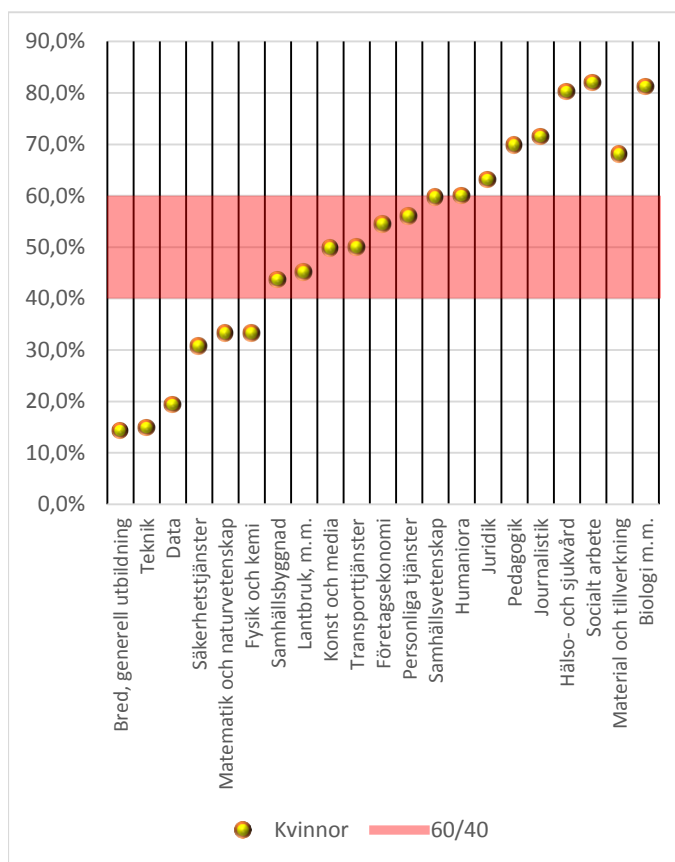

Diagram 19: Andel kvinnor av de som studerat en viss utbildningsinriktning på högskolenivå (20-29 år), 2014, Kronobergs län. Källa: SCB

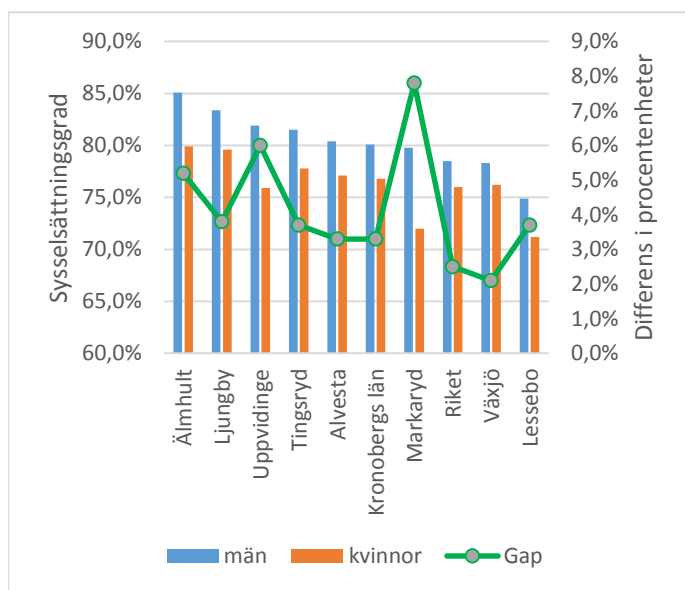

Diagram 20: Sysselsättningsgrad och skillnaden mellan kvinnor och män, 2014. Källa: SCB

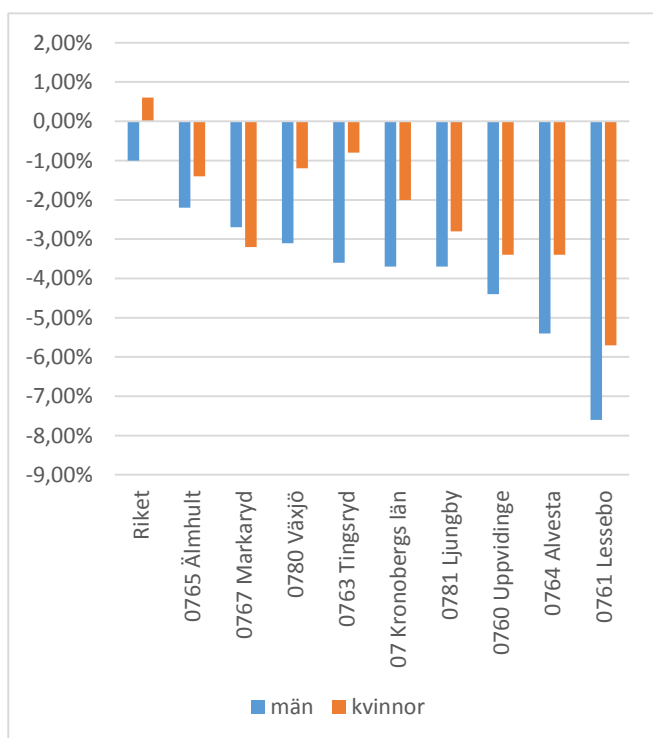

Diagram 21: Förändring av sysselsättningsgraden mellan 2008-2014. Källa: SCB

studievalen i viss mån reproduceras över generationerna.

Kvinnor har en lägre sysselsättningsgrad än män

Män har en högre sysselsättningsgrad än kvinnor. Under 2014 hade 80,1 % av männen i Kronobergs län en sysselsättning och 76,8 % av kvinnorna. Sysselsättningsgraden både för kvinnor och män i länet var högre än riksgenomsnittet, där den för kvinnorna uppgick till 76 % och för männen till 78,5 %. Dock var könsgapet i Kronobergs län, 3,3 procentenheter, större än i riket.

I samtliga kommuner i länet hade männen en högre sysselsättningsgrad än kvinnorna. Att näringslivet i flera av kommunerna är präglad av yrken som främst sysselsätter män framkommer relativt tydligt. I exempelvis Markaryds kommun uppgick könsgapet till nästan 8 procentenheter och i Uppvidinge kommun till sex procentenheter. Älmhult kommun, som har en stor tjänstesektor, är i viss mån avvikande från mönstret då gapet är relativt stort även där. I Växjö var gapet som minst, där det uppgick till 2,1 procentenheter. Att notera är att sysselsättningsgraden för kvinnor låg över riksgenomsnittet i samtliga kommuner förutom Lessebo kommun.

Utlandsfödda har en lägre sysselsättningsgrad än de som är födda i Sverige. Under 2013 var sysselsättningsgraden i Kronobergs län för utlandsfödda män 58,4 % och 85,4 % för inrikes födda. För utlandsfödda kvinnor uppgick den till 53,5 % och för inrikes födda kvinnor till 82,9 %. Könsgapet mellan utlandsfödda var således dubbelt så stort jämfört med inrikes födda. Om vi endast ser till de som invandrat under perioden 2009-2013 var skillnaderna mellan könen än större, mellan 10-13 procentenheter.

Kronobergs län har haft en svag återhämtning sedan finanskrisen, särskilt sett till utvecklingen av sysselsättningsgraden. För männen minskade den med 3,7 procentenheter mellan 2008-2014 och för kvinnorna

med 2 procentenheter. I några av de mindre kommunerna har nedgången i sysselsättningsgraden varit betydande, både för männen och kvinnorna. Dock har nedgången varit större för männen än för kvinnorna, detta i samtliga kommuner förutom Markaryd. Samma förhållande återfinns även på riksnivå.

En förklaring till att finanskrisen drabbat män i högre utsträckning än kvinnor är den könsuppdelade branschstrukturen. Krisen har främst slagit mot den konkurrensutsatta industrisektorn, där män är överrepresenterade. Samtidigt har mer jämställda branscher inom den privata servicesektorn haft en förhållandevis god utveckling och sysselsättningen inom den offentliga sektorn, som kvinnor är överrepresenterade inom, uppvisar i regel inte samma fluktuationer som i näringslivet.

Att kvinnor har en lägre sysselsättningsgrad än män beror på en mängd olika faktorer. Ur ett statistiskt perspektiv går det att hänföra könsgapet till fyra huvudsakliga faktorer:

1) Kvinnor tar i högre utsträckning än män ut föräldrapenning. Under 2013 hade 1,6 % av kvinnorna i arbetsför ålder, boendes i Kronobergs län, föräldrapenning men endast 0,2 % av männen.

2) En högre andel kvinnor än män i Kronobergs län är förtidspensionerade. Under 2013 hade 4,8 % av kvinnorna i arbetsför ålder förtidspension, motsvarande nivå för männen var 3,4 %.

3) I Kronobergs län studerar kvinnor i högre utsträckning än män. Under 2013 studerade 4,5 % av kvinnorna i arbetsför ålder, motsvarande nivå för männen var 3,6 %.

4) Kvinnor i Kronobergs län är i högre utsträckning än män långtidssjukskrivna. Under 2013 var 1,1 % av kvinnorna i arbetsför ålder långtidssjukskrivna, motsvarande nivå för männen var 0,6 %.

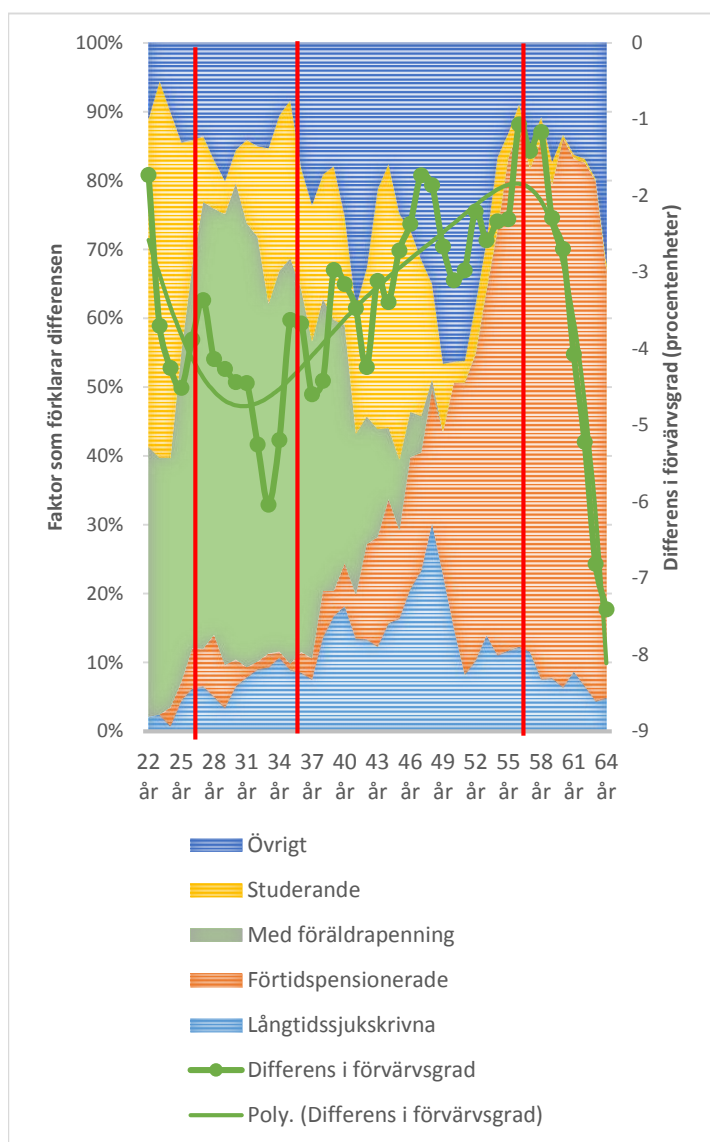

Diagram 22: Faktorer bakom att kvinnor har lägre sysselsättningsgrad än män, 2014, Kronobergs län. Källa: SCB

Sammantaget innebär ovan punkter att sysselsättningsgraden för kvinnor blir lägre. Att poängtera är att ovan omständigheter i sig inte förklarar varför kvinnor har en lägre sysselsättningsgrad än män. En förklaring skulle snarare handla om varför kvinnor har högre sjukskrivningstal än män, eller varför de har ett högre uttag av föräldrapenningen.

Diagrammet till visar hur könsgapet, sett till sysselsättningsgrad, varierar i olika åldersgrupper. Det visar även vilka faktorer som förklarar att kvinnor har en lägre sysselsättningsgrad än män.

För åldersgrupperna 20-24 år beror könsgapet främst på att kvinnor studerar i högre utsträckning än män. En förklaring till det är att, som vi tidigare varit inne på, att det är vanligare att män har ett yrke som inte kräver eftergymnasial utbildning. Därmed kommer kvinnorna in på arbetsmarknaden lite senare.

Men när kvinnorna har fyllt 25 år är det inte längre studier som är främsta förklaringen till könsgapet, utan istället är det föräldrapenningen. Fram till mitten av 30-årsåldern ökar könsgapet som en följd av att kvinnor har ett högre föräldrapenninguttag än män.

Könsgapet minskar sedan successivt fram till 60-årsåldern. Den differens som finns i denna ålder beror främst på att kvinnor i högre utsträckning än män blir förtidspensionerade. Könsgapet ökar sedan kraftigt mellan 60-65 års ålder.

Sammantaget går det att utläsa några olika faser som förklarar varför kvinnor har en lägre sysselsättningsgrad än män:

Fas 1: Kvinnor studerar i högre utsträckning än män (20-24 år).

Fas 2: Kvinnor tar i högre utsträckning än män ut föräldrapenning (25-34)

Fas 3: Könsgapet minskar, men kvarstår dock, som en följd av att fler kvinnor inträder på arbetsmarknaden (35-60 år).

Fas 4: Könsgapet ökar som en följd av att kvinnor i högre utsträckning än män blir förtidspensionerade (60-64 år).

Sammantaget visar den redovisade ålderscykeln att det ojämna föräldrapenninguttaget har en stor inverkan på könsgapet. Ett antagande är även att kvinnor har större ansvar i hemmet vilket delvis förklarar de högre ohälsotalen i slutet av cykeln.

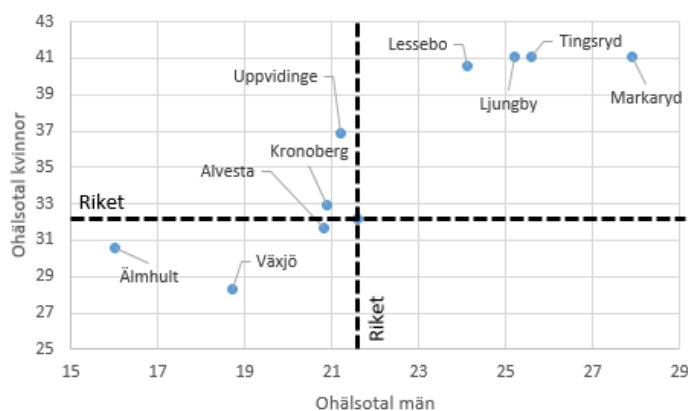

Diagram 23: Ohälsotalet, 2013. Källa: SCB

Kvinnor har en sämre hälsa än män

Kvinnor mår sämre än män både sett till psykisk och fysisk ohälsa. Detta manifesteras bland annat genom ohälsotalet.

Under 2013 var ohälsotalet för kvinnor i Kronobergs län 32,9 och för män 20,9. Jämfört med 2008 har ohälsotalet, både för kvinnor och män, minskat – vilket även könsgapet har gjort. Dock är gapet i Kronobergs län (12 dagar) större än i riket, där kvinnorna under 2013 hade 10,6 fler ohälsodagar än männen.

I relation till riket har männen i Kronobergs län ett lägre ohälsotal men kvinnorna ett högre. Jämfört med 2008 har ohälsotalet i Kronobergs län, jämfört med utvecklingen i riket, haft en sämre utveckling. Exempelvis var ohälsotalet för kvinnor i Kronobergs län under riksgenomsnittet 2008.

Ohälsotalet för kvinnor och män var under 2013 högre än i riket i kommunerna Lessebo, Ljungby, Tingsryd samt Markaryd. I Älmhults-, Alvesta- och Växjö kommun var ohälsotalet under riksgenomsnittet, både för kvinnor och män. I Uppvidinge låg ohälsotalet för män under riksgenomsnittet, men över för kvinnor. I alla kommuner förutom Växjö var könsgapet större än i riket, som störst var det i Lessebo, Ljungby, Uppvidinge samt Tingsryd.

Utbildningsnivå har en stark korrelation med ohälsotalets nivå. Därför är det något paradoxalt att kvinnor har ett högre ohälsotal än män. Nedbrutet på utbildningsnivå framkommer att kvinnornas ohälsotal i Kronobergs län är långt högre än männens oavsett vilken utbildningsnivå vi väljer att studera. Exempelvis var ohälsotalet för högutbildade kvinnor, under 2013, nästan 80 % högre än för högutbildade män. Samma förhållande gäller även när vi ser till grupperna förgymnasialt- och gymnasialt utbildade.

Under senare år är det den psykiska ohälsan som bidragit till att ohälsotalet och sjukskrivningarna har ökat, särskilt tydligt är detta för kvinnor. Det finns inga entydiga svar på varför kvinnor har högre ohälsotal än män. I promemorian *"Kvinnor trots allt sjukast"* utgiven 2010 av Försäkringskassan anges att skillnaderna mellan könen ohälsotal i låg utsträckning kan förklaras med biologiska skillnader mellan könen och att det inte finns någon entydig förklaring till skillnaderna. I PM:et anges dock att tidigare studier pekar på att skillnaderna i ohälsotal mellan könen kan förklaras av ej jämställda förhållanden i samhället, det vill säga generella mönster på arbetsmarknaden – som att kvinnor generellt sett har lägre arbetspositioner än män och att arbetsmiljöer ofta är anpassade efter en tänkt "normalman" – och att kvinnorna oftast tar ett större ansvar i hemmet och att arbetsmiljön inom kvinnodominerade branscher relativt sett blivit sämre jämfört med mansdominerade branscher inom den privata sektorn.

Ohälsotalet har vissa brister då det endast fångar upp ohälsa som är direkt kopplad till frånvaro från arbetsmarknaden. Med andra ord inrymmer inte talet ohälsa som inte resulterar i sjukskrivning. Personer som arbetar men mår dåligt är således exkluderade. Därför finns det anledning att komplettera måttet med den självskattade hälsan.

I Kronobergs län anser 69 % av kvinnorna och 77 % av männen att de har en god eller mycket god hälsa. Kvinnorna anger i högre utsträckning än männen att de upplever psykisk ohälsa i form av sömnsvårigheter, ångest, oro samt ängslan. Men sett till fysiska levnadsvanor är könsförhållandet omvänt; männen i länet är i högre utsträckning än kvinnorna överviktiga och konsumerar mer alkohol, tobak samt narkotika.

Det är särskilt yngre kvinnor som upplever psykisk ohälsa. Som vi tidigare har diskuterat kan detta hänga samman med att yngre kvinnor har högre prestationskrav än yngre män, inte minst inom skolan.

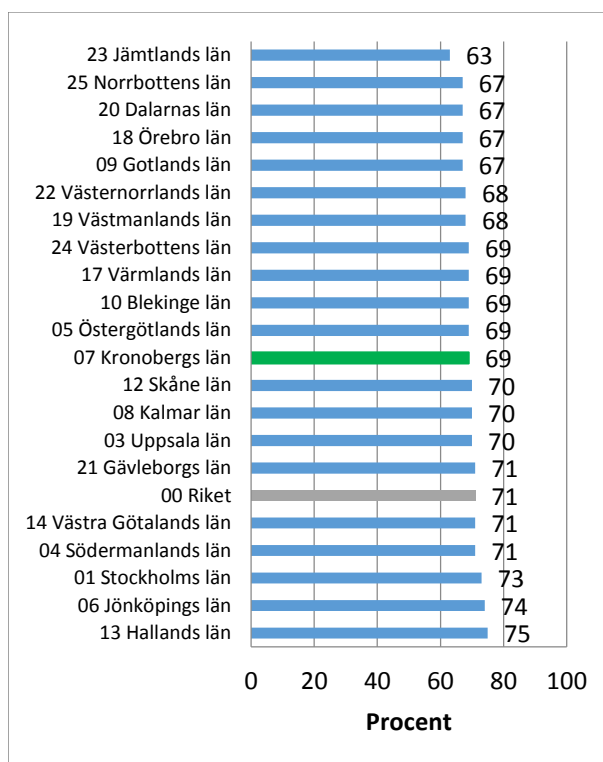

Diagram 24: Självskattad hälsa (andel som uppger att de har en god eller mycket god hälsa), 2015, Kronobergs län, kvinnor. Källa: Hälsa på lika villkor, Region Kronoberg

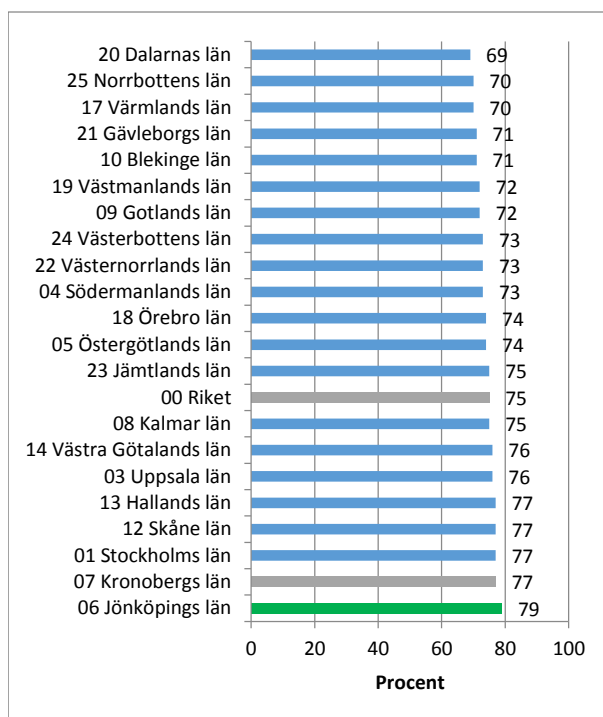

Diagram 25: Självskattad hälsa (andel som uppger att de har en god eller mycket god hälsa), 2015, Kronobergs län, kvinnor. Källa: Hälsa på lika villkor, Region Kronoberg

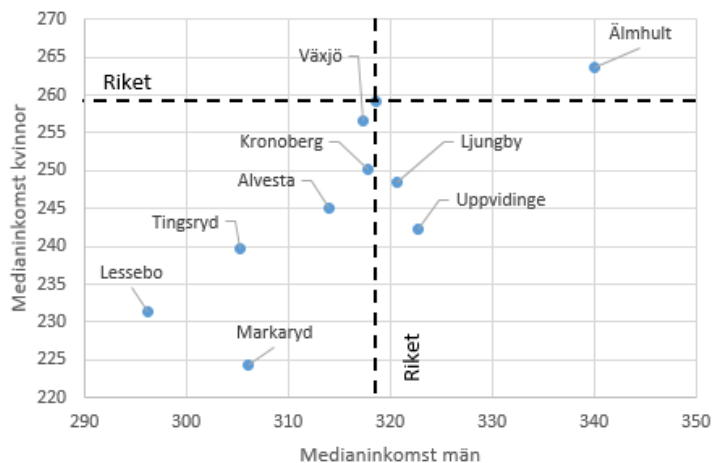

Diagram 26: Medianinkomst i tusen kronor, 2014. Källa: SCB

Kvinnor har en lägre medianinkomst än män

Medianinkomsten inom en geografi beror dels på hur många som arbetar, dels på hur mycket de som arbetar tjänar. Måttet är i viss mening mer rättvisande än medelinkomsten, som i hög grad kan påverkas av att en relativt liten grupp i samhället har en hög inkomst.

Medianinkomsten i Kronobergs län, för både män och kvinnor, har utvecklats svagare än i riket under de senaste åren. Utvecklingen hänger samman med den relativt svaga sysselsättningsutvecklingen i länet. Mellan 2008-2014 ökade männens medianinkomst med 10,7 % och kvinnornas med 16 %. I riket ökade männens medianinkomst, under samma tid, med 12,5 % och kvinnornas med 16,6 %.

Av kommunerna i Kronobergs län står Älmhults kommun ut för där har både män och kvinnor en högre medianinkomst än vad som är fallet i riket. I kommunerna Ljungby och Uppvidinge har männen en högre medianinkomst än vad de har i riket. I övriga kommuner har både kvinnorna och männen en lägre medianinkomst än vad de har i riket.

Lönegapet mellan kvinnor och män i Kronobergs län är större än i riket. Under 2014 tjänade kvinnorna i länet 78,7 % av vad männen gjorde, i riket uppgick andelen till 81,3 %. I samtliga kommuner i länet var lönegapet mellan könen större än i riket. Som störst var det i Markaryds kommun, där kvinnornas medianinkomst uppgick till 73,3 % av männens. Variationerna på kommunal nivå sammanhänger med sysselsättningsgraden för befolkningen. I kommuner där kvinnor har en låg sysselsättningsgrad har de även en låg medianinkomst. Men skillnaderna beror även på att kvinnor som arbetar generellt sett har en lägre lön än män som arbetar, vilket till stora delar beror på att de arbetar med olika yrken.

Om man studerar medianinkomsten utifrån olika yrkeskategorier, utformade utifrån vilken kompetens yrket kräver, framkommer att kvinnorna har lägre medianinkomst än männen inom samtliga av dem. Störst är skillnaderna inom de yrken som kräver en kortare högskoleutbildning, hantverksyrken samt yrken som kräver teoretiskt specialistkompetens. Som lägst är skillnaderna inom yrkeskategorierna process- och maskinoperatörer, service- och omsorgsarbete samt kontors- och kundservicearbete.

En anledning till att skillnaderna är som störst inom yrkeskategorierna som kräver en längre utbildning är att dessa kategorier både inkluderar offentliga och privata arbetsgivare. Av de kvinnor som hade yrke som kräver eftergymnasial utbildning arbetade 32 % av dem inom den privata sektorn, av männen var det 63 %. Då löneläget generellt sett är högre inom den privata sektorn medför detta en signifikant löneskillnad mellan könen. Kvinnor arbetar även i högre utsträckning än män deltid, vilket får genomslag i statistiken. År 1990 arbetade 52 procent av kvinnorna i länet heltid. År 2014 har andelen ökat till 64 procent. Bland män i länet har andelarna under samma år minskat från 92 procent till 88 procent.

I den regionala statistiken finns inte möjlighet att bryta ner lön per timme. Men inom yrkeskategorier där uppdelningen mellan offentlig och privat inte har någon påverkan, exempelvis för process- och maskinoperatörer, krävs andra förklaringsfaktorer för att förstå löneskillnaderna mellan könen, exempelvis att kvinnor i högre utsträckning tar ut föräldrapenning, i högre utsträckning arbetar deltid osv. I vilken utsträckning löneskillnaderna beror på diskriminering, och om det förekommer, går utifrån tillgänglig statistik inte att identifiera. Olika studier har i denna fråga nått olika slutsatser och vi ämnar inte gå in på den i denna rapport utan lyfter främst de strukturella skillnader som följer av den könsuppdelning som finns på den regionala arbetsmarknaden.

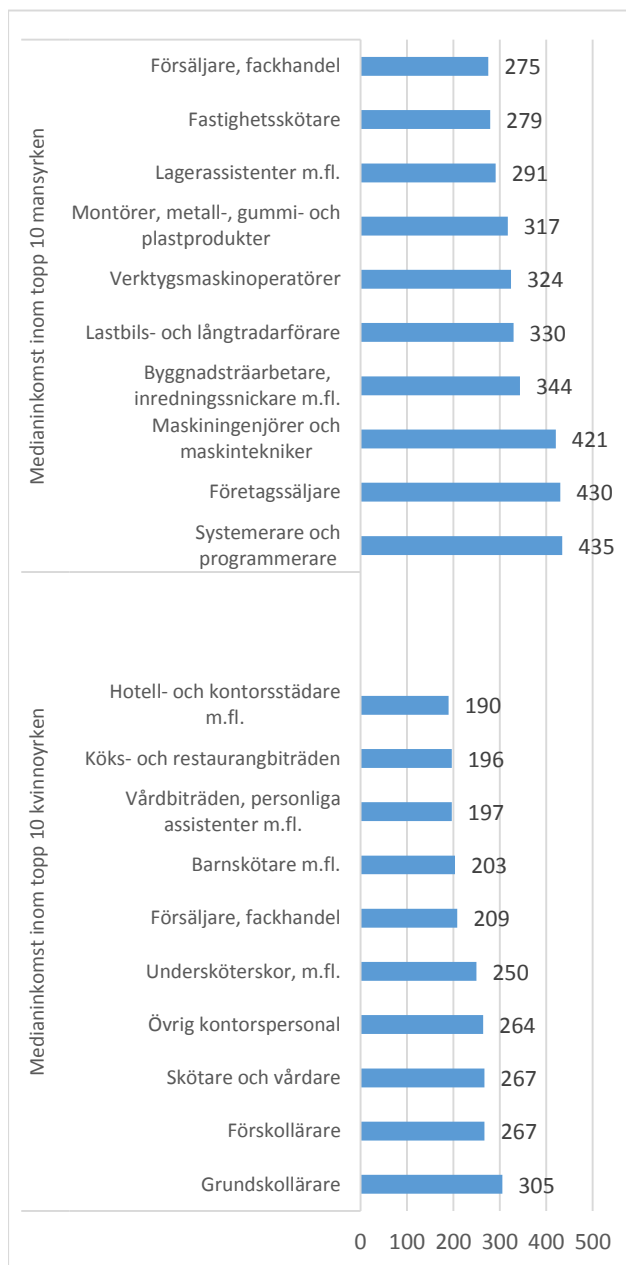

Diagram 27: Medianinkomst i tusen kronor efter de vanligaste yrkena för kvinnor och män, 2014. Källa: SCB

Ett sätt att studera löneskillnaderna närmre och faktorerna bakom dem är att bryta ner lönerna på mer specifika yrkesnivåer. I diagrammet listas de tio vanligaste yrkena för män och kvinnor och hur mycket de tjänar inom dessa. Det som framkommer här är att de vanligaste yrkena som kvinnor arbetar med har en betydligt lägre lönesättning än vad de vanligaste yrkena som män arbetar med har; oavsett vilken kompetensgrad som krävs för att utföra arbetet. Detta leder i sin tur till en lägre medianinkomst för kvinnor.

Källor

Försäkringskassan, 2010. *Kvinnor trots allt sjukast*. URL: https://www.forsakringskassan.se/wps/wcm/connect/99d03461-ddbf-4f52-b975-248fb9c4932e/Kvinnor_sjukast.pdf?MOD=AJPERES

Nyström, Anne-Sofie. *Att synas och lära utan att synas lära: En studie om underprestation och privilegierade unga mäns identitetsförhandlingar i gymnasieskolan*. URL: <http://uu.diva-portal.org/smash/reCORD.jsf?pid=diva2%3A466041&dswid=-8063>

Öhrn, Elisabet & Holm, Ann-Sofie. *Att lyckas i skolan – Om skolprestationer och kön i olika undervisningspraktiker*. URL: https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/37427/10/gupea_2077_37427_10.pdf

SOU. *Flickor och pojkar i skolan – hur jämställt är det?* URL: <http://www.regeringen.se/contentassets/6edeeb4cd4ff4ca9988984b68ecd25b4/flickor-och-pojkar-i-skolan---hur-jamstallt-ar-det-sou-200964>

SOU. *Flickor, pojkar, individer – om betydelsen av jämställdhet för kunskap och utveckling i skolan*.

SCB, 2013. *Kvinnors arbetsliv mer osäkert än mäns*. URL: <http://www.scb.se/sv/Hitta-statistik/Artiklar/Kvinnors-arbetsliv-mer-osakert/>

SCB, 2016. *Stor skillnad i sysselsättning mellan inrikes och utrikes födda*. URL: <http://www.scb.se/sv/Hitta-statistik/Artiklar/Stor-skillnad-i-sysselsattning--mellan-inrikes-och-utrikes-fodda/>

Region Kronoberg, 2016. *På tal om kvinnor och män*. URL: http://www.regionkronoberg.se/globalassets/naringsliv-innovation-och-forskning/patalomkvinnoroch-man_kronoberg-2015-web.pdf

SOU, 2005. *Den könsuppdelade arbetsmarknaden*. URL: <http://www.regeringen.se/contentassets/533a8d5e46bf409cb3c0e7710e85c141/den-konsuppdelade-arbetsmarknaden-a-2004>